

Rafał Sobieszuk
alumn WSD Siedlce

Eucharystia a chrześcijańskie wtajemniczenie

Soborowa Konstytucja o Kościele *Lumen gentium* wskazuje na organiczną jedność sakramentów: chrztu, bierzmowania i Eucharystii, w których dokonuje się proces chrześcijańskiego wtajemniczenia (zob. nr 7). Wspomniane orzeczenie Soboru zostało przypomniane w adhortacji apostołskiej *Sacramentum caritatis* (zob. nr 17) i zasadniczo w tym nurcie znajduje się nauczanie Biskupa Siedleckiego Zbigniewa Kiernikowskiego. Celem niniejszego opracowania jest wskazanie głównych myśli odnoszących się do sakramentu Eucharystii, zawartych w papieskiej Adhortacji, a także obecnych w nauczaniu Biskupa Siedleckiego.

I. Jedność sakramentów inicjacji chrześcijańskiej

Ofiara eucharystyczna, będąca szczytem i źródłem wszelkiej działalności liturgicznej Kościoła, stanowi jednocześnie punkt kulminacyjny procesu inicjacji chrześcijańskiej. Wskazuje także na istotne treści, które zawiera w sobie chrzest i bierzmowanie, uobecniając je w znakach sakramentalnych. Ich główne treści skupiają się na tajemnicy Paschy Chrystusa, a więc na Jego przejściu ze śmierci do życia, które dokonało się w zmartwychwstaniu, a mocą Jego łaski dokonuje się także w życiu chrześcijanina¹.

¹ Zob. Z. Kiernikowski, *List pasterski o przeżywaniu tajemnicy paschalnej na Triduum Paschalne*, Siedlce 2003, nr 32.

Ojcowie synodu podjęli na nowo problem ukazania jedności sakramentów wtajemniczenia i w propozycjach przedłożonych Papieżowi wskazali na liturgię Wigilii Paschalnej jako na podstawowe miejsce i czas udzielania tych sakramentów. Benedykt XVI dowartościowuje rolę liturgii paschalnej i potwierdza, że jest ona wzorem i obrazem całego procesu inicjacyjnego w Kościele, w którym poprzez słuchanie słowa Bożego człowiek przygotowuje się na spotkanie z Bogiem w sakramencie chrztu, a uzdolniony darem Ducha Świętego jako dziecko Boże karmi się Ciałem i Krwią Chrystusa². Wymowa znaków sakramentalnych, szczególnie sakramentu chrztu oraz Eucharystii, wskazuje na niezwykle dary, które wypływają z misterium Paschy Pana.

II. Nowe życie chrześcijanina

Benedykt XVI ukazuje chrzest jako włączenie do Kościoła, rozumianego jako wspólnota wierzących, która karmi się słowem i Ciałem Pana i sama stanowi Jego Mistyczne Ciało. Chrzest zatem jest bramą wejściową do wszystkich sakramentów, które Chrystus pozostawił Kościołowi jako pewne źródła uświęcenia (por. SC 17).

Analizując fragment Apokalipsy (21, 10-25), przedstawiający Kościół jako miasto, do którego można wchodzić przez otwarte bramy, Biskup Siedlecki wskazuje, że pierwszą bramą jest chrzest, czyli zanurzenie w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, „aby żyć nowym życiem, pochodzącym od Ojca, przez Chrystusa w Duchu Świętym”³. Chrześcijanie przechodzą przez bramę chrztu po to, by żyć nową jakością. Przejście przez chrzest jest przejściem z ciemności do światła wiary, ze śmierci do nowego życia. Znajduje to swoje odbicie w liturgii światła Wigilii Paschalnej, a także podczas celebracji chrztu⁴.

W sakramencie chrztu otrzymujemy nowe życie, które jest inną kategorią i inną jakością życia. Zadaniem człowieka ochrzczonego jest wejście w nową rzeczywistość wiary, bez której nie można postępować dalej według nowego ducha, który jest umacniany kolejnymi sakramentami ini-

² Zob. Benedykt XVI, *Posynodalna adhortacja apostolska „Sacramentum Caritatis”*, nr 18 (dalej cyt. SC).

³ Z. Kiernikowski, *Światło i moc liturgii. Katechezy liturgiczne cz. I*, Warszawa-Siedlce 2004, s. 33.

⁴ Zob. Z. Kiernikowski, *List pasterski...*, dz. cyt., nr 37.

racji chrześcijańskiej. Nowe życie nie jest wymogiem, ale konsekwencją przemiany, czyli skorzystaniem z mocy płynącej ze śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Jeżeli ktoś nie ma udziału w tajemnicy paschalnej Jezusa, bądź nie żyje mocą tego misterium, nie można od niego oczekiwać, że będzie przynosił owoce nowego życia⁵. Moc nowości życia pochodzi od Boga i można ją otrzymać w sakramencie Eucharystii.

Należy zawsze mieć na uwadze – pisze Papież – że całe chrześcijańskie wtajemniczenie jest drogą nawrócenia, którą podejmuje się z pomocą Bożą i w ciągłym odniesieniu do wspólnoty kościelnej (por. SC 19). Nawrócenie jest procesem, który zapoczątkowany jest spotkaniem z Bogiem, następnie poprzez posłuszeństwo Jego słowu prowadzi do wejścia w logikę Chrystusa, czyli ukierunkowuje na Niego i uzdalnia do życia według Ewangelii. Życie chrześcijanina jest podobne do rosnącego na drzewie bluszczu, który z konieczności rośnie w tym kierunku i tak wysoko, jak rośnie drzewo, które on oplata. Człowiek bez tego zjednoczenia z Chrystusem nie może rosnąć nie tylko świadomie, ale zwłaszcza we właściwym kierunku⁶.

III. Eklezjalny wymiar wtajemniczenia chrześcijańskiego

Eklezjalny aspekt wtajemniczenia chrześcijańskiego jest widoczny w celebracji chrztu. Biskup Kiernikowski zauważa, że: „Liturgia chrzcielna stanowi najbardziej wymowny moment całej liturgii. Obrazuje ona sens samej Paschy jako przejścia przez wody śmierci, by korzystać z wody życia. Najbardziej stosownym miejscem dla udzielania chrztu jest Noc Paschalna, podczas której Kościół od najdawniejszych czasów przyjmuje nowych członków na swoje łono i pozwala im po raz pierwszy przyjąć pokarm ze stołu Chrystusa (gdy chrzest udzielany jest dorosłym)”⁷. Przez takie stwierdzenie Biskup nawiązuje do myśli Benedykta XVI, który stwierdza, że przyjęcie chrztu i przystąpienie do Eucharystii po raz pierwszy są momentami decydującymi, nie tylko dla osoby, która przyjmuje te sakramenty, ale również dla całej rodziny, która winna być wspierana przez całą wspólnotę Kościoła (por. SC 19).

⁵ Zob. Z. Kiernikowski, *Posługiwanie Ojcostwu Boga*, Warszawa 1999, s. 170-171.

⁶ Zob. tamże, s. 173-174.

⁷ Z. Kiernikowski, *List pasterski...*, dz. cyt., nr 39.

Ponieważ Adhortacja dotyczy sakramentu Eucharystii, Papież docenia znaczenie pierwszej Komunii świętej i podkreśla, że ten dzień, w którym chrześcijanin po raz pierwszy w pełni uczestniczy w Eucharystii rozpoczyna nowy okres w jego życiu. „Odpowiednie przeżycie tego momentu powinno zostać przygotowane przez duszpasterstwo parafialne”⁸. O właściwym przygotowaniu do przyjęcia Eucharystii naucza pasterz Kościoła Siedleckiego, który za podstawowe zadanie duszpasterzy w parafiach uważa jak najpełniejsze przygotowanie liturgii nie tylko poprzez techniczne opracowanie przebiegu celebracji, ale przede wszystkim poprzez mistagogiczne wprowadzenie wiernych w istotę znaków liturgicznych oraz przygotowanie wiernych do jak najpełniejszego udziału w celebracji eucharystycznej⁹. W przypadku dorosłych, aby podkreślić najpełniejszą istotę znaków, Biskup proponuje przyjmowanie Eucharystii pod postaciami chleba i wina.

IV. Rodzinny wymiar inicjacji chrześcijańskiej

Istotną uwagą Papieża jest rodzinny wymiar inicjacji chrześcijańskiej: „W pracy duszpasterskiej na drodze wtajemniczenia należy zawsze angażować rodzinę” (SC 19). W katechezach liturgicznych Biskup Kiernikowski zauważa, że proces przekazywania wiary w Kościele, a więc inicjacja chrześcijańska, jest nieodzownie związana z wychowaniem rodzinnym: „Rodzice bowiem przekazują swoim dzieciom to, co uważają dla siebie za najbardziej cenne. Biorą na siebie zadanie wprowadzenia w tę tajemnicę, w której sami odkrywają sens własnego życia. Na łonie rodziny dokonuje się w naturalny sposób wrastanie młodego człowieka w postawy wiary”¹⁰. Jest to instytucja katechumenatu rodzinnego. Biskup dokonuje także analizy aktualnej sytuacji w diecezji: „Dzieci i młodzież, nie mając bliskich i wiarygodnych wzorców wiary, znajdują się w bardzo trudnej sytuacji. Właczamy im do głów wiedzę religijną, ale tak często w rodzinie nie widzą realizacji prawd wiary w życiu. Dlatego dzisiaj potrzebna jest katecheza skierowana do rodzin”¹¹.

⁸ Tamże.

⁹ Zob. Z. Kiernikowski, *List pasterski...*, dz. cyt., nr 40.

¹⁰ Z. Kiernikowski, *Światło i moc liturgii. Katechezy liturgiczne cz. II*, Warszawa-Siedlce 2005, s. 182.

¹¹ Tamże, s. 185.

Papież i Biskup zwracają uwagę na to zagrożenie zwłaszcza w dobie wielu kryzysów instytucji chrześcijańskiego małżeństwa i rodziny.

Proces inicjacji chrześcijańskiej, zdaniem Biskupa Rzymu, powinien zmierzać do coraz większej świadomości religijnej chrześcijanina. „Działalność wychowawcza naszych wspólnot powinna pomagać chrześcijaninowi w coraz pełniejszym dojrzwaniu, by doszedł on do przyjęcia w swoim życiu autentycznie eucharystycznego fundamentu, tak aby mógł w sposób odpowiadający naszym czasom zdawać sprawę z własnej nadziei” (SC 18). Aby mogło dokonywać się pogłębienie świadomości chrześcijańskiej, człowiek powinien najpierw odkryć prawdę o sobie, by móc kształtować właściwie swoją relację z Bogiem i z ludźmi. Stanowi to fundament, na którym opiera się świadome przeżywanie Eucharystii i innych sakramentów¹². Poprzez katechezy liturgiczne wygłaszane w katedrze siedleckiej i w innych kościołach diecezji Biskup Kiernikowski zwraca uwagę na pogłębianie zaangażowania wiernych w liturgiczne życie wspólnoty. „Człowiek wierzący-chrześcijanin przeżywa swoje życie jakby w skondensowanej formie w liturgii, gdzie wchodzi w tajemnicę Jezusa Chrystusa, w Jego śmierć i zmartwychwstanie. Dzięki temu zostaje wyposażony w moc, ażeby w codziennym życiu – we wszystkich jego przejawach, zarówno w rodzinnym czy sąsiedzkim, w pracy czy w polityce, a także w odniesieniu do swojego ciała i ciała drugiego człowieka itd. – móc spełniać to, co otrzymał w sakramencie”¹³.

V. Sposób udzielania sakramentów inicjacji

Odpowiadając na propozycje ojców synodalnych, dotyczących kolejności udzielania sakramentów inicjacji, Benedykt XVI stwierdza, że w Kościele istnieją różne tradycje. W praktyce sakramentalnej Wschodu dziecku udziela się w jednym obrzędzie chrztu, bierzmowania i Eucharystii. W praktyce Zachodu chrztu udziela się niemowlętom, a następnie po kilku latach udziela się pierwszej Komunii św. i w okresie młodzieńczym, bądź w dorosłym – bierzmowania. Różnice te nie są natury dogmatycznej, ale mają charakter duszpasterski (por. SC 18). Obie praktyki są obecne

¹² Zob. Z. Kiernikowski, *Eucharystia i jedność*, Częstochowa 2000, s. 279.

¹³ Z. Kiernikowski, *Światło i moc liturgii. Katechezy liturgiczne cz. I*, dz. cyt., s. 11.

w życiu duszpasterskim diecezji siedleckiej. Obecny Pasterz poleca, by podczas celebracji Wigilii Paschalnej w kościele katedralnym udzielać osobom dorosłym wszystkich trzech sakramentów inicjacyjnych jednocześnie, zaś dzieciom sakramentu chrztu. „Udzielanie zaś chrztu podczas liturgii wielkanocnej nadaje jej pełny wyraz. Od najstarszej tradycji tak Kościół udzielał Chrztu i właśnie podczas tej liturgii przyjmował nowych członków na swoje łono”¹⁴.

Zachętę do wprowadzenia tego zwyczaju Biskup kieruje do wszystkich duszpasterzy (tam, gdzie istnieje realna potrzeba). Na początku zawsze powinny temu towarzyszyć katechezy przygotowawcze, które będą pomocne zarówno duszpasterzom, jak i wiernym¹⁵. W ten sposób widoczne jest budowanie, wspólne wznoszenie budowli Kościoła, które dokonuje się w zgromadzeniu liturgicznym.

VI. Świadectwo chrześcijanina

Adhortacja podkreśla rolę sakramentu bierzmowania w życiu chrześcijanina. Dary Ducha Świętego, które otrzymuje bierzmowany, są mu udzielone „dla budowania Ciała Chrystusa oraz dla dawania większego ewangelicznego świadectwa w świecie” (SC 17). O potrzebie dawania świadectwa o Chrystusie mówi Biskup Siedlecki. Stwierdza on, że podstawą chrześcijańskiego świadectwa jest osobiste doświadczenie Boga. Jest ono konieczne, aby przekazywanie wiary było wiarygodne i owocne. Sprawdzianem głoszenia Ewangelii jest zawsze świadectwo codziennego życia. W tym kontekście Biskup zauważa problem współczesnego człowieka, który „chodzi do Kościoła, modli się, a jednocześnie nie zawsze przyjmuje całą prawdę o Chrystusie ukrzyżowanym i zmartwychwstałym. Dlatego właśnie potrzebna jest nowa ewangelizacja, nowy sposób przemawiania do młodego pokolenia, by młodzi mogli przekonać się, że Jezus Chrystus odpowiedział na wszystkie życiowe problemy każdego człowieka”¹⁶. Do życia według Ewangelii Chrystusa udziela mocy Duch Święty. Uzdalnia on chrześcijanina do przebaczenia i miłości, do bycia darem, ja-

¹⁴ Z. Kiernikowski, *List pasterski...*, dz. cyt., nr 39.

¹⁵ Por. tamże.

¹⁶ Z. Kiernikowski, *Światło i moc liturgii. Katechezy liturgiczne cz. II*, dz. cyt., s. 165.

kim jest On sam udzielony Kościołowi po zmartwychwstaniu. Udzielony w sakramencie bierzmowania Duch Święty daje moc i odwagę, aby tak, jak św. Paweł obwieszczać wszystkim nowość życia w Jezusie¹⁷.

Zakończenie

W niniejszej pracy zostały wyszczególnione niektóre myśli Adhortacji Benedykta XVI, dotyczące inicjacji chrześcijańskiej. Papież wskazuje na ścisłą łączność sakramentów inicjacji chrześcijańskiej, które zawsze są podejmowane w odniesieniu do wspólnoty Kościoła. Chrztost jest dla wier- nego bramą, która otwiera drogę do wszystkich sakramentów. Biskup Rzy- mu zaznacza, że cała rodzina powinna być zaangażowana w proces inicja- cji chrześcijańskiej, który ze swej natury zmierza do dojrzałego przyjęcia eucharystycznego fundamentu w swoim życiu. Różnice w sposobie przy- jmowania sakramentów inicjacji w Kościele są wynikiem innego charakteru duszpasterskiego, nie zaś dogmatycznego. Sakrament bierzmowania uzdal- nia chrześcijanina do dawania ewangelicznego świadectwa w świecie.

Przedstawione opracowanie podkreśla związek pomiędzy procesem wtajemniczenia chrześcijańskiego a Eucharystią, która jest źródłem i szczy- tem działalności Kościoła. Myśli teologiczne Papieża znajdują swoje od- zwierciedlenie w wielu aspektach nauczania i działalności pasterskiej Biskupa Zbigniewa Kiernikowskiego. Celem pasterskiej troski Biskupa jest dopro- wadzenie wiernego do takiej świadomości, która spontanicznie wyraża się w określonych chrześcijańskich postawach życiowych. „Naturalnym środowi- skiem takiej formacji świadomości wiary jest liturgia. Troska o udostępnienie należytego korzystania z formacji, jaka dokonuje się w liturgii, została powie- rzona głównie biskupom i ich współpracownikom. Należy to więc do zakresu mojej odpowiedzialności i moim obowiązkiem jest robienie tego, co czyni Kościół i do czego zobowiązuje w swoim nauczaniu przekazanym w różnych dokumentach, a także zgodnie z intencją, w jakiej naucza Ojciec Święty”¹⁸.

¹⁷ Por. tamże 168.

¹⁸ Z. Kiernikowski, *Światło i moc liturgii. Katechezy liturgiczne cz. I*, dz. cyt., s. 10.